

POVODOM

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historijuBroj 36, godina XVIII
novembar, 2013.

© Monos 2013

Prva ratna posjeta predsjednika Izetbegovića Gračanici (u novembru 1993.)

Edin Šaković, prof.

Tokom najtežih dana agresije i rata, Alija Izetbegović je, u svojstvu predsjednika Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine i vrhovnog komandanta Armije R BiH, dvaput boravio na području općine Gračanica. Prva njegova posjeta je bila u sklopu obilaska šireg područje slobodnog teritorija sjeveroistočne Bosne, odnosno Tuzlanskog okruga, u novembru 1993. godine, dok je druga uslijedila nepunih godinu dana kasnije, u povodu uspješnih borbi jedinica Operativne grupe 2 (OG-2) i oslobodilačko-odbrambenih akcija u rejonu Visa, najvišeg vrha planine Trebave. O tim posjetama danas svjedoče fotografije i video-snimci ratnih reportera, uz par članaka u tadašnjoj štampi, a živo je i sjećanje ljudi iz vojnih komandi i civilnih organa vlasti koji su Predsjednika tada dočekali. Ovom prilikom, ukratko ćemo se podsjetiti na prvu od tih posjeta, koja je bila od posebnog značaja za lokalnu zajednicu u Gračanici – kako za borce i starješine Armije, tako i za sve ljude koji su u civilnim strukturama na svoj način davali doprinos odbrani naše zemlje.

Početak novembra 1993. godine, nakon oslobađanja Vareša i deblokade puta prema Tuzli, odlučeno je da područje sjeveroistočne Bosne posjeti i obiđe delegacija državnog i vojnog vrha, te da se na licu mjesta upozna sa stanjem u toj oblasti, kao i sa svim problemima i poteškoćama funkcioniranja vojnog i civilnog sektora. Područje Tuzlanskog okruga, kojeg su činile općine

Predsjednik Izetbegović prima raport

Gradačac, Gračanica, Lukavac, Tuzla, Živinice, Banovići, Kladanj, Kalesija, te slobodni dijelovi predratnih općina Doboj, Brčko, Lopare i Zvornik, činilo je u tom trenutku najveći i najkompaktniji slobodni teritorij u Bosni i Hercegovini, na kojem je organiziran i najmnogoljudniji korpus Armije R BiH. U prethodnih godinu i po dana agresije, na ovom su području zaustavljeni bjesomučni agresorski nasrtaji, posebno na području Gradačca i Teočaka, mjesta koja su ušla u legendu i postala svojevrsni simboli otpora velikosrpskom agresoru.

Delegaciju je predvodio Alija Izetbegović, kao predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, a među članovima su bili: komandant Štaba Vrhovne komande Armije R BiH general Rasim Delić, ministar unutarnjih poslova Bakir Alispahić, načelnik Uprave za moral i savjetnik za vojna pitanja u Predsjedništvu R BiH Fikret Muslimović

i drugi, a pridružio joj se i novoimenovani načelnik Štaba Vrhovne komande, Enver Hadžihasanović. Delegacija je iz Sarajeva krenula u rano jutro, 7. novembra, izašla iz Sarajeva kroz poznati tunel ispod aerodromske piste, a potom je preko planine Igman došla do Tarčina. Put je nastavljen preko Bitovnje i Pogorelice u Fojnicu (tih dana izloženu snažnoj ofanzivi HVO-a), zatim u Visoko, odakle je delegacija svratila u Zenicu, gdje je i prenoćila. Ujutro se krenulo za Tuzlu, preko Zvijezde, Soluna i Kladnja. U Tuzlu su stigli uvečer. U narednih par dana, predsjednik Izetbegović i ostali članovi delegacije su obišli više općina i održali niz sastanaka sa komandantima vojnih jedinica, kao i sa civilnim rukovodstvom općina i Okruga. Jedan od prvih gradova koje su posjetili je bila i Gračanica.

O dolasku delegacije državnog i vojnog vrha je obaviještena komanda Operativne grupe 2 (OG-2) i Ratno

predsjedništvo općine Gračanica, koji su članove delegacije i primili, upoznavši ih sa stanjem na području ove općine, odnosno zone odgovornosti Operativne grupe. Po dolasku u Gračanicu, predsjednik Izetbegović je, u pratnji generala Delića i komandanta OG-2 Osmana Puškara, obavio smotru počasnog voda, ispred zgrade Općine (raport mu je predao Zaim Okić), a potom je u prostorijama Općine održao sastanak sa članovima općinskog Ratnog predsjedništva.

Tom prilikom, Predsjedniku je izloženo sve ono što je u Gračanici učinjeno od početka agresije od tog trenutka, na vojnom i civilnom planu – od organizacije odbrane i otpora, ustrojavanja vojnih jedinica, organiziranja snabdjevanja i logistike, preko izgradnje ratnog dalekovoda i trafo-stanice, pa sve do pokretanja i razvoja namjenske industrije – što Gračanica nikada nije imala, ali je u ratu napravila, angažiranjem vlastitih snaga i potencijala. Predsjednik Izetbegović je upoznat i sa ulogom Gračanice u organizaciji vojske i civilne vlasti na prostoru šest slobodnih mjesnih zajednica predratne dobojske općine, koje su bile naslonjene na Gračanicu u svakom pogledu, bilo je govora o ulozi Gračanice u Okrugu, saradnji s drugim općinama itd. Posebno je naglašeno da se cjelokupan taj rad uvijek odvijao u okviru sistema i zakona, te da je Gračanica karakteristična i po tome što ovdje nije bilo paravojnih formacija, a niti bilo kakvih ispada i zločina.

Iako je, radi sigurnosti, dolazak predsjednika Izetbegovića u Gračanicu pripremljen u tajnosti, jer se ovaj grad nalazio u dometu neprijateljske artiljerije s Ozrena i Trebave, vijest o njegovom dolasku se ubrzo pročula, pa se pred zgradom općine okupio velik broj građana, željnih da uživo vide svog

predsjednika. Poslije sastanka u zgradi općine, predsjednik Izetbegović je sa pratnjom prošetao centrom Gračanice, kroz čitavu čaršiju. Naravno, privukao je pažnju naroda; zastajao je i pozdravljao se s ljudima. Njegova pojava na čaršiji i način na koji je prošao kroz sam grad, sa mnogima se i rukovao – za obični je narod bio svojevrsan podstrek: ljudi su se i lično uvjerali da u tim najtežim danima agresije nismo ostavljeni sami, da postoji i funkcionira državni vrh i da smo i mi dio tog sistema – sjeća se Hazim Vikalo, prvi čovjek Ratnog predsjedništva općine Gračanica. Prošavši kroz čaršiju, sve do Skvera, predsjednik Izetbegović je posjetio i prostorije općinskog štaba Civilne zaštite (u Zanatskom centru “Evropa”), gdje mu je komandant Štaba Faruk Širbegović izložio sve ono što je Civilna zaštita u tom vremenu uradila. Poslije tog obilaska, za Predsjednika i njegovu pratnju je priređen ručak u restoranu “Afrodita”, nakon čega je posjeta i okončana. Utisak predsjednika Izetbegovića je, sjećaju se oni koji su ga u Gračanici primili, bio veoma pozitivan: Predsjednik je naglasio da je ranije imao informacije kako je Gračanica dobro organizirana, ali da je sve ono što je prilikom posjete saznao daleko nadmašilo njegova očekivanja. Pri tome je uputio posebne čestitke zbog veoma dobre i kvalitetne saradnje između vojne i civilne vlasti.

Prilikom posjete predsjednika Izetbegovića Gračanici, nastalo je i nekoliko fotografija, koje je snimio rahm. Izudin Duraković, ratni reporter iz Press-službe OG-2. Na jednoj od njih, koju po prvi put objavljujemo u ovom broju “Gračaničkog glasnika”, predsjednik Izetbegović i general Delić, u pratnji predsjednika Ratnog predsjedništva Hazima Vikala, prolaze pored pravoslavne crkve u Gračanici – sačuvane i netaknu-

Smotra počasnog voda: predsjednik Izetbegović u pratnji Osmana Puškara, komandanta OG-2, i Hazima Šadića, komandanta 2. korpusa Armije RBiH

te.¹ Bilo je to u vrijeme kada su džamije u svim krajevima pod kontrolom bosanskohercegovačkih Srba bile do temelja uništene, a one na slobodnoj teritoriji – svakodnevno izložene udarima agresorske artiljerije.

Koliko samo simbolike u toj jednoj fotografiji!

U vrijeme ove posjete, predsjednik Izetbegović je, inače, doznao i za zločinačko rušenje Starog mosta u Mostaru, od strane ekstremista iz HVO-a. Ta ga je vijest teško potresla. Dvije godine kasnije će, u razgovoru za španjolski list *El-Mundo*, priznati da mu je to bio najteži trenutak u ratu uopće. Ali, moralo se nastaviti sa životom, radom i borbom. Ono što je imao priliku vidjeti ispunilo

ga je optimizmom. “O slobodnoj teritoriji Okruga Tuzla i zoni odgovornosti Drugog korpusa Armije R BiH sam imao informacije da su naši ljudi, na vojnom i civilnom planu, prevazišli sami sebe i tako dali nemjerljiv podstrek našim herojima u drugim dijelovima Bosne i Hercegovine” – kazao je predsjednik Izetbegović novinaru tuzlanskog lista “Zmaj od Bosne”, uoči polaska natrag u Sarajevo. – “Međutim, kada sam obišao ove prostore, sve vidio svojim očima, razgovarao sa borcima na prvoj liniji i ljudima koji žive sa vojskom i za vojsku, shvatio sam da stvari stoje mnogo bolje nego što sam i očekivao, mnogo bolje nego što sam znao prije dolaska na najveću slobodnu teritoriju naše Bosne i Hercegovine. Sada mi je jasno zašto nam onaj nesretni embargo ne ukidaju. Hrabrost, požrtvovanje, jasni cijevi i čestitost naših boraca vrline su koje, uz malo oružja, mogu savladati

¹ Fotografiju je redakciji *Gračaničkog glasnika* ustupio g. Ertan Čako iz Gračanice (trenutno živi u Den Haagu, u Holandiji), na čemu mu se ovom prilikom najljepše zahvaljujemo.

Predsjednik Izetbegović i komandant ŠVK Rasim Delić sa predsjednikom Ratnog predsjedništva općine Gračanica, Hazimom Vikalom

Na gračaničkom Skveru

sve bjelosvjetske podvale, agresore, domaće izdajnike... To, očito je, znaju i naši dušmani i to je razlogom što nam ruke drže zavezanim.” Istaknuo je odlučnost ovdašnjih ljudi, “od boraca sa prve linije Gradačca, sa prve linije Teočaka, Brčkog, Olova, Kladnja, Gračanice... pa do komandanata u Korpusu i prvih ljudi u organiziranju civilnog života”, da istraju u borbi za konačnu “jedine nam domovine i njenih naroda,” dodavši da odlazi sa ovih prostora ispunjen optimizmom.²

Po dolasku u Sarajevo, pak, predsjednik Izetbegović je novinaru kazao:

“Svugdje je moral – i vojnika i naroda – veoma visok. Pomalo sam se plašio tog optimizma koji mi ulijevaju. Ne valja biti odveć euforičan kada donosite odluke, ali moram priznati da me je ugodno iznenađio moral vojske i naroda... Gore na sje-

veru, nedaleko od linije na Gradačcu, na Brčkom, na Čeliću, svugdje ista poruka: da ne popuštamo, da se ne damo, da mi možemo izdržati – uprkos svemu... Mogao bih reći da sam na ovom putovanju nastavio da za sebe otkrivam naš narod. Znao sam da je naš narod dobar narod. Otkako su borbe počele, znam da je to i hrabar narod. A ovo što sam vidio, pokazuje da je to i pametan narod. On uspijeva ni iz čega nešto stvoriti i napraviti. Tako mi tu blokadu praktički probijamo. Rekoh, dobar narod koji na rušenje džamija ne odgovara rušenjem crkava, koji na genocid ne odgovara genocidom, koji pokazuje veliku mjeru strpljenja i ljudskosti. To smo oduvijek znali o našem narodu. Međutim, rat je iznova otkrio njegovu hrabrost i nevjerovatnu snalažljivost.”³

2 Ovaj intervju je prenio i gračanički ratni list “Biljeg vremena”, god. I., br. 6-7, 1.-15. XII. 1993., 3.

3 Alija Izetbegović: *Ja izdati ne znam*. Priredili: Fahrudin Đapo i Zehrudin Isaković, Sarajevo: Ljiljan, 1996., 62.

U mjesecima koji su slijedili, nastupili su i bolji dani za Bosnu i Hercegovinu. Došlo je do potpisivanja Washingtonskog sporazuma i prestanka sukoba HVO sa Armijom RBiH, čime je okončana – ili barem ublažena blokada slobodnih bosanskih teritorija. Došlo je i do reorganizacije Armije R BiH, a učvršćene su i konsolidirane snage Drugog korpusa Armije R BiH, koje postupno preuzimaju inicijativu i poduzimaju ofanzivna djelovanja. Tokom 1994. godine u ovom dijelu Bosne su postignuti krupni vojni

uspjesi, koji su potvrdili naprijed iznesene utiske i ocjene predsjednika Izetbegovića, ali i najavili početak novog, oslobodilačkog razdoblja borbe za Bosnu i Hercegovinu. Uspjesi Operativne grupe 2 su bili povod za nove posjete predstavnika državnog i vojnog vrha Republike Bosne i Hercegovine novooslobođenim teritorijama, pa je tako i predsjednik Izetbegović po drugi put posjetio gračaničku općinu, obišavši oslobođeni Vis – najviši vrh planine Trebave, 19. oktobra 1994. godine.

ZIMSKI PEJZAŽ, akvarel, 43x30cm